

Πρώτο πλάνο

Βεντέτα: Ο ατέρμονας κύκλος της ακραίας βίας

Το προαιώνιο έθιμο της φονικής αντεκδίκησης εξακολουθεί να στοιχειώνει την ορεινή Κρήτη και τη Μάνη ενώ καταγράφεται και σε περιοχές της Ιταλίας, της Αλβανίας και της Κορσικής

«Τιμή και φιλότιμο» γράφει κάπου ο κρητικός λογοτέχνης Σταύρος Κατζουράκης, [είναι] «δυο αρετές, δυο αγκωνάρια από τα πολλά που βαστούνε ορθό τον άνθρωπο». Πρόκειται, βέβαια, για αρετές πανάρχαιες, που όταν αμφισβητούνται, οδηγούν συχνά σε εγκλήματα «για λόγους τιμής», ήδη από την εποχή του Ομήρου (πρβλ. Ιλιάδα, Σ, 496 επ.). Σε αυτές ακριβώς τις αρετές, ή μάλλον στην ακραία τους μορφή, βασίζεται και η κρητική βεντέτα, που επιβιώνει ακόμη και σήμερα σε ορισμένες περιοχές της ορεινής Κρήτης και

ΤΟΥ ΝΕΣΤΩΡΑ ΚΟΥΡΑΚΗ

ιδίως του Μυλοποτάμου. Η επίλυση των διαφορών που αναφύονται έπειτα από επίθεση ή προσβολή της τιμής (ακόμη και για ασήμαντο λόγο) προσλαμβάνει εκεί τον χαρακτήρα της αυτοδικίας, με τους πρωταγωνιστές δύο οικογενειών να παίρνουν τον νόμο στα χέρια τους. Θεωρούν, δηλαδή, τα μέλη αυτών των οικογενειών ως

αντίθετο με τα ήθη του τόπου τους να προσφύγουν για τις διαφορές τους στην επίσημη (κρατική) δικαιοσύνη ή να υποχωρήσουν ο ένας έναντι του άλλου.

Το ξεκαθάρισμα της διαφοράς τους με απευθείας αντιπαράθεση, που μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε φόνο, είναι έτσι κάτι που σε πολλές περιπτώσεις φαίνεται αναπόφευκτο, αλλά και αποδεκτό από την τοπική τους κοινωνία, ενώ το να κάνει πίσω ο ένας από τους δύο αποτελεί ενέργεια η οποία, τουλάχιστον τα παλαιότερα χρόνια, συνεπαγόταν κοινωνική απαξίωση και εξευτελισμό, με την έννοια ότι αυτός που υποχωρούσε εθεωρείτο ανίκανος να προασπίσει την τιμή του και να διεκδικεί το δικό του με λεβεντιά.

Μέσα στο πλαίσιο αυτής της νοοτροπίας, η

διαμάχη ανάμεσα στην οικογένεια του θύματος και του δράστη «μεταβιβαζόταν» και στις διάδοχες γενιές, που διαιώνιζαν έτσι την εχθρότητα με εκατέρωθεν φόνους, μέσα σ' έναν ατέρμονα κύκλο ανταποδοτικής βίας. Χαρακτηριστική είναι εδώ η περίπτωση των Πενταράκηδων και Σαρτζετάκηδων, που η διαμάχη τους ξεκίνησε το 1941 και έως το 1956 έφθασε να αριθμεί 140 νεκρούς άντρες (οι γυναίκες εξαιρούνταν από τέτοιες διαμάχες).

ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ. Βέβαια, κάποια στιγμή οι αντεκδικήσεις αυτές φαίνονταν να μην έχουν πλέον νόημα για τις νεότερες γενιές που αστικοποιούνταν και ήδη ο Αλέκος Σακελλάριος στην ταινία του «Μακρुकωσταίοι και Κοντογιώργηδες» από το μακρινό 1960 σατιρίζει την ανεδαφικότητα τέτοιων συμπεριφορών βεντέτας στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις. Ομως και στα ορεινά χωριά η συμφιλίωση δεν είναι άγνωστη και αναλαμβάνεται συνήθως από τους λεγόμενους «μεστές». Αυτοί, αναβιώνοντας το ομηρικό έθιμο της «αιδέσεως», επιχειρούν έναν συμβιβασμό («σασμό») των δύο μερών με «συντεκνιές» (κουμπαριές) ή ακόμη και με βαφτίσια ή γάμο μελών από τις δύο αντίπαλες οικογένειες, ώστε να λήξει η αντιπαράθεση.

Να σημειωθεί ότι το έθιμο της βεντέτας έχει καταγραφεί όχι μόνο στην Ελλάδα (ορεινές περιοχές της Κρήτης και επίσης της Μάνης, όπου υπήρχε ο λεγόμενος γδικιωμός), αλλά και σε άλλες αντίστοιχες περιοχές, π.χ. της Αλβανίας, της Νότιας Ιταλίας, της Τουρκίας, της Σαρδηνίας και της Κορσικής. Μάλιστα μια τέτοια ιστορία βεντέτας στην Κορσική περιγράφει γλαφυρά ο Προσπέρ Μεριμέ στη νουβέλα του «Κολόμπα», που έχει μεταφραστεί και στα ελληνικά.

Ο Νέστωρ Κουράκης είναι ομότιμος καθηγητής Εγκληματολογίας, τακτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών, γενικός γραμματέας της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας

Κ. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ

Το ξεκαθάρισμα της διαφοράς με απευθείας αντιπαράθεση, που μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε φόνο, είναι κάτι που σε πολλές περιπτώσεις φαίνεται αναπόφευκτο, αλλά και αποδεκτό από την τοπική κοινωνία

ΑΡΓΟΥΛΙΟ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
Σε αστυνομικό κλοιό υπό τον φόβο αντεκδίκησης

Στο Αργουλιό Μυλοποτάμου, ένα χωριό της ορεινής Κρήτης, από την Κυριακή το απόγευμα που «μίλησαν» ξανά τα όπλα, ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις έχουν περικυκλώσει τα σπίτια δράστη και θύματος, υπό τον φόβο βεντέτας. Οι κάτοικοι συγκλονισμένοι βλέπουν, ώρα την ώρα, να σκεπάζει τον τόπο τους και πάλι η βαριά σκιά της αντεκδίκησης,

που έχει τις ρίζες της βαθιά στους αιώνες και στα μύχια της ψυχής των ανθρώπων. «Εγώ τον σκότωσα, είχαμε διαφορές, με προκάλεσε και θόλωσα», φέρεται να κατέθεσε ο 44χρονος δράστης που έριξε νεκρό με τέσσερις σφαίρες τον 22χρονο συγχωριανό του, έπειτα από μια λογομαχία και ενώπιον συγγενών του. «Ήμασταν 15 άτομα μπροστά, χωρίς λόγο, φόνος

εκ προμελέτης. Πριν από καιρό, εγώ έφαγα 10 μπαλοθιές στα πόδια από συγγενικό του πρόσωπο», ανέφερε σοκαρισμένος, στο δελτίο ειδήσεων του «MEGA», ο αδελφός του θύματος. Εν αναμονή της απολογίας του 44χρονου, την Παρασκευή, το Ρέθυμνο κρατά την ανάσα του, καθώς ήδη τα συστατικά για το ξέσπασμα του εφιαλτικού «εθίμου» της βεντέτας είναι εδώ,

μέσα στο «τσουκάλ», και περιμένουν κάποιος απλώς να ανάψει τη φωτιά. Ο 30 ημερών γιος του θύματος, στη βάφτιση που τελέστηκε τη Δευτέρα στο εκκλησάκι του χωριού, πήρε, κατά την παράδοση, το όνομα του αδικοχάμενου πατέρα του. Και δεν θα αργήσει ο καιρός που μεγαλώνοντας θα μάθει για το αίμα που χύθηκε...

ΜΑΡΙΑ ΜΟΥΡΕΛΑΤΟΥ